

สรุปผลการวิจัยพื้นที่กรุงเทพฯ ชั้นกลาง

ผลการสำรวจการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ เขตกรุงเทพฯ ชั้นกลาง โดยเจาะจงเลือกศึกษาชุมชนบริเวณวัดเทพศิลาและตลาดบางกะปิ เนื่องจากเป็นแหล่งชุมชนหนาแน่นปานกลางแต่มีสภาพน้ำค่อนข้างสกปรก ซึ่งพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มีทั้งหมด 278 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีช่วงอายุ 20-29 ปี มากที่สุด รองลงมาคือ อายุ 30-39 ปีและอายุ 40-49 ปี ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี โดยมีอาชีพนักเรียน/นักศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ค้าขาย ประกอบกิจการส่วนตัวและรับจ้าง พนักงานเอกชน ตามลำดับ ส่วนรายได้จะอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท/เดือนมากที่สุด รองลงมาคือ 10,001-15,000 บาท/เดือน และ ต่ำกว่า 5,000 บาท ส่วนใหญ่ไม่มีเขตที่พักอาศัย ใกล้กับบริเวณคลองแสนแสบ

ในด้านประโยชน์ที่ได้รับจากคลองแสนแสบส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากการเดินทางมากที่สุด รองลงมาคือรดน้ำต้นไม้ ในส่วนความคิดเห็นว่าคลองแสนแสบในปัจจุบันจะสามารถฟื้นฟูให้เป็น “คลองสวย น้ำใส ไร้มลพิษ” ได้หรือไม่ พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ได้ เนื่องจากมีความเห็นว่ามีใครสนใจ ปล่อยทิ้งไป ผู้คนติดนิสัยทิ้งขยะลงคลองและทำแล้วไม่ได้ผลเป็นไปได้อย่าง ปล่อยให้วันนานเกินเยียวยา ส่วนที่เห็นว่าฟื้นฟูได้ มีจำนวนแตกต่างกันเล็กน้อย โดยเห็นว่าทุกคนต้องช่วยกันไม่ทิ้งขยะลงน้ำ ซึ่งต้องมีการรณรงค์สร้างจิตสำนึก ใช้เวลาในการฟื้นฟูให้รัฐและเอกชนร่วมมือ

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์

การเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ใน 1 สัปดาห์ ความบ่อยครั้งในการเปิดรับสื่อ ได้แก่ โทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ อินเทอร์เน็ต และ หนังสือพิมพ์ ส่วนประเด็นการได้รับข้อมูลข่าวสารในด้านการอนุรักษ์คลองแสนแสบจากสื่อมวลชน ส่วนใหญ่เคยได้รับจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ วิทยุชุมชนและ หนังสือพิมพ์ ตามลำดับ

ส่วนสื่ออื่นๆ /กิจกรรมที่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์คลองแสนแสบ ส่วนใหญ่ได้รับจากป้ายประชาสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมาคือ ใบปลิวและแผ่นพับ ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน แต่การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองแสนแสบจากสื่อดังกล่าวส่วนใหญ่ตอบว่ายังมีน้อย

ด้านความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองแสนแสบ

ด้านความรู้ต่อปัญหาของคลองแสนแสบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาของคลองแสนแสบ 3 ลำดับแรก ในประเด็นต่อไปนี้มากที่สุด ปัจจุบันคลองแสนแสบมีปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ (DO) ค่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และมีค่าความสกปรก (BOD) สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งทำให้เกิด “น้ำเสีย” /สภาพ “น้ำเสีย” ในคลองแสนแสบเกิดในชุมชนหนาแน่นหรือเขตกรุงเทพฯ ชั้นในและชั้นกลางมากกว่าเขตกรุงเทพฯ ชั้นนอก/สาเหตุสำคัญที่ทำให้ น้ำเสียในคลองแสนแสบมาจากชุมชน อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม

ด้านทัศนคติต่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ พบว่า มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด 3 ลำดับ ในประเด็นต่อไปนี้ ปัจจุบันสภาพน้ำในคลองแสนแสบควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน/การแก้ปัญหาน้ำเสียในคลองแสนแสบทำได้ด้วยการไม่ทิ้งขยะ และไม่ปล่อยน้ำเสียลงคลอง/การประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ประชาชนมีจิตสำนึกอนุรักษ์ พื้นฟูคลองแสนแสบ ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ และมีการประเมินผลเป็นระยะ

มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก 3 ลำดับในประเด็นต่อไปนี้ การสร้างจิตสำนึกสาธารณะแก่ประชาชนและชุมชนที่อาศัยบริเวณริมคลองแสนแสบให้ช่วยกันดูแล อนุรักษ์ และฟื้นฟูคลองสามารถทำได้โดยอาศัยการ “รณรงค์ประชาสัมพันธ์” จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/การแก้ปัญหาน้ำเสียในคลองแสนแสบควรทำอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ ทั้งถึงในแต่ละเขต จะเห็นผลมากกว่า/การแก้ปัญหาน้ำเสียในคลองแสนแสบเป็นหน้าที่โดยตรงของคนที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลอง โรงงานอุตสาหกรรม บริษัท ห้างร้าน และบุคคลที่สัญจรโดยใช้คลองแสนแสบ

ด้านพฤติกรรมในการอนุรักษ์คลองแสนแสบ

ด้านคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีต่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมไม่เคยในประเด็นต่อไปนี้มากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ ทิ้งขยะลงคลองแสนแสบเนื่องจากเห็นคนอื่น ๆ ก็ทิ้งได้/ทิ้งขยะลงคลองแสนแสบเนื่องจากไม่มีถังขยะบนบกให้ทิ้ง ถังขยะบนบกเต็มล้นจนไม่มีที่จะทิ้ง/ใช้ถังดักไขมันเพื่อดักไขมันและเศษอาหารก่อนเทลงในคลองแสนแสบ/ใช้น้ำหมักชีวภาพเทลงคลองแสนแสบเพราะเห็นว่าช่วยแก้ปัญหา น้ำเสียได้

ด้านคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีต่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมเคยในประเด็นต่อไปนี้มากที่สุด ไม่พอใจเมื่อเห็นคนทิ้งขยะ บ้วนน้ำลาย เทของเสียลงคลองแสนแสบ/พยายามบอกคนในครอบครัวว่าอย่าทิ้งขยะ ของเสีย ลงในคลองแสนแสบ

ผลการวิจัยในประเด็นที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์ สังเกตและลงพื้นที่บริเวณกรุงเทพฯ ชั้นกลาง

บริเวณกรุงเทพฯ ชั้นกลางมีลักษณะชุมชนที่ค่อนข้างหนาแน่นของครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม สภาพน้ำบริเวณดังกล่าวไม่เน่าเหม็นมากเหมือนบริเวณกรุงเทพฯ ชั้นใน โดยชุมชนส่วนใหญ่ค่อนข้างมีสุขลักษณะที่ดีและมีการจัดระเบียบในชุมชน ซึ่งสามารถจัดแบ่งลักษณะชุมชนได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) บริเวณพื้นที่เดอะมอลล์บางกะปิ จะมีสภาพคล้ายกับกรุงเทพฯ ชั้นใน คือ มีห้องเช่า อพาร์ทเมนท์ คอนโด ส่วนใหญ่ ทำให้แออัด และยากต่อการรณรงค์ในการให้ข่าวสาร เนื่องจากคนส่วนใหญ่รีบเร่งสัญจรและยังมีการทิ้งขยะลงน้ำ ปล่อยน้ำเสีย การรณรงค์ไม่ค่อยได้ผล เพราะไม่ได้ใช้น้ำจากคลองในการบริโภค และถึงขยะไม่เพียงพอในการใช้งาน

ข้อค้นพบจากการวิจัย พบว่า จะต้องรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการไม่ทิ้งขยะลงคลองและการปล่อยน้ำเสีย รวมทั้งการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมาตรการความเข้มงวดของกฎหมายในการลงโทษ

(2) ชุมชนบริเวณชั้นกลางส่วนนอก การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ชุมชนบริเวณพื้นที่นี้มีการรวมกลุ่มของชุมชน เช่น การนำน้ำหมักชีวภาพ (EM) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีการกระจายข่าวสารความรู้เรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมและการดูแลรักษาสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณชุมชนวัดตึกที่มีความเข้มแข็งในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งต้องใช้ความเข้มแข็งของชุมชนร่วมด้วย